

(Ел Паис)

Последњи затвореници хладног рата

Двадесет година после пада Берлинског зида, живот 350 хиљада становника Летоније (15% популације), и даље је обележен СССР-ом. То су Руси или синови Руса који су дошли да живе у овој балтичкој земљи после окупације из 1940. године. Немају никакво држављанство, јер нису хтели да изађу на испит из језика и историје, како им то захтева независна Летонија да би им признала статус. Немају ни политичких права.

«Званична дефиниција је: бивши грађани СССР који немају друго држављанство. Није лоше, после 20 година још увек се осећа СССР», шали се горко Јури Соколовски, копредседник „Људских права за Летонију“, партије која предводи у борби за интересе руске мањине.

«То је твоја земља, ту си рођен, као и остали. Али, неки су одлучили да си странац. Јасно је да многи, из принципа, неће да изађу на испит». Тако Соколовски види ово питање. Природно, Летонци, којих је 60% становништва, то не виде исто овако. Подсећају да је њихова територија била окупирана, притиснута и насељавана. Влада указује да је њено законодавство, после више поправки, добило одобрење од компетентних међународних институција и да је испит једноставан.

Летонци и Руси углавном живе у миру, али постоје места која изгледају као илустрација нерешеног изазова пред којим Летонија стоји. Железничка линија која пролази кроз срце Риге личи на отворену рану. С једне стране, стари средњовековни центар, лепе зграде у стилу *art nouveau*, а са друге, страхан кварт „Москачка“, истакнут само у једном туристичком водичу по препоруци да га треба избегавати. Страшно је ружан и у њему се

Пише: Андреа Рици
уторак, 17 новембар 2009 13:22

окупља крем криминалитета у Риги. „Москачка“ је слика социјалне маргинализације и слабе етничке кохезије. Рана која пројектује дуге сенке фрустрација и узајамних оптужби. «Мени су пресекли плату као секиром», каже Људмила Смирнова, професорка руског језика; «Али, зашто је од десет школа затворених у Риги, девет на руском језику?»

Рецесија никога не гледа у лице

Одевен у стару али чисту одећу, са отвореним новинама у рукама, Олег Лукошко чека свој ред, у реду од 80 особа који иде дуж прљавог тротоара на периферији Риге. Летонци су веровали да су заувек покопали понижавајуће редове заједно са својим најтежим совјетским ноћним морама, али капитализам такође може да казни оне склоне наивним сновима. Неких 30 метара даље, на зеленим вратима која се отварају свакога дана у подне, персонала православног манастира бесплатно дели супу од поврћа и хлеб.

За разлику од многих његових компањона из реда, чији дах одаје ревносну везу са алкохолом, Олег (стар 52 године), има изглед човека кога не очекујете да видите ту. И није једини које се ту не уклапа. Велика рецесија која притиска Летонију, изгледа да никога не гледа у лице. Балтичка земља, заједно са суседном Литванијом, доживела је највећи пад БП на свету у 2009. години; пад од 18% према Међународном монетарном фонду.

«Остао сам без посла пре више од годину дана, а субвенција за незапослене траје само девет месеци, и треба платити кирију. Деца ми помажу колико могу, али то није довољно», резимира Олег и хвали се својим занатом вариоца у бродоградилишту, као квалификацијом шестог степена на совјетској професионалној скали.

Пораст незапослености у Летонији је био вртоглав, у земљи са 2,3 милиона становника. Прошлог септембра стопа незапослености је била 18%, наспрам 8% од пре годину дана. То је драматична ситуација, ако се зна да је држава на ивици банкрота. Само помоћ од 7,5 милијарди евра (трећина БП земље), коју су дали ММФ и ЕУ, одржала ју је на површини.

Брутални удар кризе одједном је створио пукотине у сновима о добром животу и

Пише: Андреа Рици
уторак, 17 новембар 2009 13:22

слободи које је подстакао загрљај запада после независности постигнуте 1991. године. У тој деценији све је изгледало да иде напред пуним једрима. Раст је био 10%, земља је примљена у ЕУ и НАТО. Говорило се о *Балтичком тигру*.

«2005. почели смо да примећујемо да све иде исувише брзо, да је било превише лаких кредита и потрошње, а мало производње добара. Али, политичари нису притисли кочницу на време», говори Андрис Вилкс, саветник за економију и финансије данашњег председника Владе, која је преузела власт прошлог марта.

Биланс спољњег дуга је показивао црвене цифре од 20% БП годишње, а дуг приватног сектора је експлодирао. Летонија је живела изнад својих могућности. Али, филм се нагло завршио и отпочело је болно сређивање рачуна. Прошлог јануара је било немира у Риги, са стотинак ухапшених. Пала је Влада. Чинило се да ће земља потонути.

Међународна заједница то није дозволила. Последице по суседне земље и пад више великих банака, изазвали би штету много више него што је то сведена балтичка економија. «Сада је ситуација нешто стабилнија. Макроекономска слика се побољшава, мада се социјална погоршава. Незапосленост ће и даље расти. Али, немамо другог избора од тешког кресања трошкова», каже Вилкс.

У истом реду са Олегом, налази се и Павлис (55 година), пензионисани граничар. «Примао сам 158 лата. Сада ми дају 142 (нешто више од 200 евра)» каже. Пензионерима је морала да се смањи пензија за 10%. Професори, лекари и полицајци... свима је кренуло на горе. Основне службе такође дрхте од удараца маказа. Као и Олег, и Павлис има чисте руке и у кеси носи историјску ревију.

«Неки говоре да смо освојену независност од Москве, сада изгубили од ММФ и Брисела», каже Јанис Дрипе, бивши министар за културу и председник удружења архитеката из Риге; «Тачно је да смо на неки начин заробљеници. Али мислим да је упркос фрустрацији и даље јачи осећај слободе. Сада смо бар жртве сопствених грешака!»

«Било је много наивности. Веровали смо да ће после уласка у ЕУ све ићи само на боље. Људи су се лудачки задуживали, и препустили се накупљеним сновима у току декада

немаштине», мисли директор Националне библиотеке, Андрис Вилкс (случајно имењак економисте); «Сада има више ствари које ме брину». Ту прекида, оде до рафа са књигама и донесе циглу; «Овим су разбили један наш прозор у току немира у јануару. Социјални нeredи могу да буду проблем. Али, још више ме брину криминалитет и емиграција».

По улицама Риге, леци који рекламирају курсеве џуда, позивају на припрему за одбрану у џунгли у коју град може да се претвори. Емиграција је узнемиравајућа сабласт у земљи са видним демографским падом.

Они који остану, мораће земљу да поставе на нови колосек и преформулишу пропали модел. За то имају талента и образовања.

Превео Бранислав Ђорђевић